

kommer stærkt frem i den del af Herlufsholm-regnskabet, som udgøres af udspisnings-registrene; de belyser såvel ernæringsforhold som madlavningsskik – begge dele emner, som endnu ikke er udtømmende udforsket. Man kunne gerne ønske sig at se flere sådanne udspisningsregistre befordret i trykken, så at det blev lettere at foretage sammenligninger mellem udspisningsskik og madvaner i forskellige perioder, på forskellige former for godser og i forskellige egne af landet, og så at man eventuelt kunne komme bag om Arent Berntsens nyttige samling af oplysninger om forplejningen. Anvendte man f. eks. i virkeligheden de normer for udspisning, som Berntsen aftrykker, var den reelle udspisning rigeligere eller mere skrabet, eller er Berntsens normer kun gældende for kronens institutioner? Det er blot et af de mange spørgsmål, der trænger sig på.

Udgaven af Herlufsholms ugekostbog 1585/86 kunne eventuelt gøre det muligt at foretage sammenlignende studier mellem forholdene på denne skole og på Ringsted kloster, hvis udspisningsregister 1585/86 er udgivet i C. Rise Hansens »Hoveriet på Ringsted kloster 1570–1620«, men når man forsøger, viser der sig snart problemer: For det første medtager Ringsted-udgaven, der er beregnet på studiet af hoveriforhold, ikke de medgæede fødevarer (der findes i originalregnskabet), og de er med i Herlufsholm-regnskabet. For det andet regnede man i Ringsted kloster efter antallet af måltider, medens der i Herlufsholm-regnskabet ikke er oplysninger om de retningslinier, man fulgte for udspisningen. Vanskeligheden ligger således både i selve originalmaterialets uensartede opbygning, men også i udgavernes forskellige disposition og sigte.

Den foreliggende udgave bringer også oplysninger om lønninger og giver hermed materiale til belysning af problematikken pengeløn kontra andre lønformer – i et bredere perspektiv: pengeøkonomi kontra naturaløkonomi. Det viser sig, at aflønningen på Herlufsholm mest bestod i både penge og sko (udgavens s. 45 ff.), for enkeltes vedkommende også vadmel (s. 121 f.) – samt i kost. Spørgsmålet om aflønningsformerne har bl. a. været behandlet i svensk historieforskning (se f. eks. Birgitta Odén: Rikets uppboörd och utgift, 1955), medens tilsvarende gennemgribende undersøgelser mangler i Danmark.

At regnskaber er den vigtigste kilde til prisstudier, er selvk klart, og herværende udgave giver yderligere materiale til studiet af det 16. århundredes priser, der i øvrigt også er et forsømt kapitel i dansk historieforskning. I denne forbindelse savnes en redegørelse for den anvendte møntenhed. Den er »mønten før gik« (d.v.s. 4 mark på en daler), hvad der ikke var umiddelbart givet, idet i hvert fald en halv snes hovedlens regnskaber i denne periode anvendte enheden »mønten nu går« (2 mark på daleren). Man kan regne sig frem til det – men det burde ikke være nødvendigt i en ellers så omhyggelig udgave.

Om regnskabet er der i øvrigt at bemærke, at en endelig sammentælling af indtægter over for udgifter og en sammenregning af overskud eller underskud på dette års regnskab mangler, så at selve institutionens økonomiske status ikke umiddelbart fremgår.

Om selve udgavens form er der blot at bemærke, at den følger originalen omhyggeligt. Der er personregister, stedregister, fortegnelse over regnskabsposterne og en del noter. Personligt kunne jeg ønske mig nogle flere realkommentarer, der kunne gøre den lettere tilgængelig for et bredere publikum end fagfolk.

Susanne Krogh Bender

C. Northcote Parkinson: Gunpowder, Treason and Plot. London, Weidenfeld and Nicolson 1976. 139 s., ill. £ 5.25.

På mange måder minder denne bog om Elizabeth MacKintosh's, alias Josephine Tey's berømte forsøg på at rehabilitere Richard III. Den er udformet efter kriminalromanens principper, skrevet i et engageret sprog og kendetegnet af en enkel og skarpt profileret

tese. Desværre udstrækkes ligheden også til dokumentationen, der på vitale punkter er mangelfuld eller helt erstattes af common sense ræsonnementer.

Bogen handler, som titlen antyder, om den berømte og – forstå det, hvem der kan – stadig mindeværdige krudtsammensværgelse i 1605, der gik ud på at sprænge parlamentsbygning – med indhold – i luften ved hjælp af store mængder sprængstof anbragt i bygningens kældre. Planen skulle bringes til udførelse på parlamentets åbningsdag, den 5. november, da såvel kongen som regering og parlament ville være forsamlet til åbningsceremonien. Den blev dog afsløret i sidste øjeblik, og såvel de direkte som de indirekte skyldige – herunder også den katolske oppositions ledende skikkelser – fik deres fortjente straf under maksimal offentlighed. Blandt sammensværgelsens hovedmænd var Guy Fawkes, der – ganske vist noget ubegrundet – for eftertiden har stået som eksponent for hele sammensværgelsen. Som et kuriosum kan det nævnes, at han fik sin skoleuddannelse på St. Peter's School i York, der også var Parkinsons barneskole. Deri er måske lidt af en forklaring på, at Parkinson har følt tilskyndelse til at befatte sig med denne i øvrigt temmelig betydningsløse affære.

Det er dog ikke Guy Fawkes, men Robert Cecil, statssekretær og landets egentlige magthaver, der er bogens egentlige hovedperson. Dette hænger sammen med Parkinsons tese, der må placeres et sted imellem de to gængse fortolkninger af begivenheden, hvoraf den ene går ud på, at sammensværgelsen var den militante katolicismes anslag mod en kættersk statsmagt – en opfattelse, der rimer godt med den i samtiden fra officielt hold propagerede. Den anden benægter selve eksistensen af en egentlig sammensværgelse og hævder, at denne skulle være planlagt og iscenesat af Robert Cecil selv med det formål at skabe et påskud til at rense ud i den stadigt mere aggressive katolske opposition. Kildegrundlagets mangetydighed åbner mulighed for begge fortolkninger; men Parkinson vælger en mellemløsning. For ham er sammensværgelsen reel nok, om end ikke direkte inspireret af jesuitterne, som Cecil bagefter hævdede. Den var dog så ringe planlagt og amatøragtigt gennemført, at den var uden chance over for Cecils hemmelige politi, der hurtigt fik farten af den og holdt den under nøje observation. Cecil var straks på det rene med de muligheder, som dette frembød, for at skabe en virkelig mediebegivenhed, der samtidig kunne bruges som påskud til at knuse den katolske opposition. Det eneste fornødne var en dramatisk afsløring på et sent tidspunkt og påvisning af en forbindelse mellem konspiratorerne og de engelske katolikker. Det var også nøjagtigt, hvad der skete, og konspiratorerne havde således uafvidende og aldeles ufrivilligt spillet regeringens spil over for katolikkerne.

Hvor rigtig og overbevisende denne forklaring end måtte lyde, må det desværre også siges, at den ikke er bedre hjemlet end de andre fortolkningsmuligheder. Dette kan føres tilbage til bogens ufuldstændige dokumentation, der ikke levner læseren en reel mulighed for at tage stilling til kildegrundlagets bærekraft. Derved placerer bog sig i det spændende, men noget usigtbare grænseland mellem den videnskabelige undersøgelse og den historiske detektivroman, hvorpå engelsk litteratur kan opvise så mange andre fornemme eksempler.

Knud J. V. Jespersen

Barbro Hovstadius: Brudkroner i Linköpings stift. Stockholm, Nordiska Museet 1976. 300 s. ill.

Nordiska Museet har taget sig for at registrere det svenske bestand af brudekroner og har foreløbig udsendt en omfattende skildring, der gælder Linköpings stift. Valget af den kirkelige inddeling i stedet for den landskabelige markerer den stærke forbindelse mel-